వరలక్ష్మి

"కావ్యశ్రీ"

పెండ్లి కూతురు కట్టిన పసుపు చీరలాగ ప్రకృతి నావరించిన గ్రీష్మకాలపు మధ్యాహ్నపు ఎండ సిగ్గుపడుతూ మెరుస్తూ వుంది. భూదేవి హృదయంతోబాటు వరలక్ష్మి గుండెలుకూడా గుబ్బుటిల్లిన క్రొత్త ఊహల గుబాళింపుతో గుబులు గుబులుగా గునగున లాడుతున్నాయి.

తిరుగవైచి పెట్టిన కార్బను కాపీలాగా స్పష్టముగా వుండికూడా అర్థంకాని ఆలోచనలతో సతమతమవుతూ వుంది వరలక్ష్మి. ఎంత మరచిపోదామన్నా మరపురాని సంఘటనమది! వైశాఖ పూజల సమయములో దేవాలయంలో రామారావు చేసిన పని! "మండపంలో స్తంభానికానుకొని వెనుదిరిగి నిలుచున్న తనను కాంతం అనుకొని "నేనలా వెళ్ళాలి—సుధ నెత్తుకో" అంటూ తన జబ్బ పట్టుకొని తనవైపు త్రిప్పుకొని సుధను అందివ్వబోయి ముఖంచూచి సిగ్గుపడి "క్షమించు లక్ష్మీ! కాంతం అనుకొన్నాను" అన్నప్పటి అతని ముఖం తానెందుకు మరచిపోలేకపోతూ వుంది? మూడు సంవత్సరాలనుంచి ప్రతిరోజూ అయిదారుసార్లు చూస్తూన్న ఆ ముఖంలో యింతవరకూ కనిపించని యే లక్షణం తనకానాడు కనిపించింది? అదే అర్థం కావటంలేదు. తిరిగి వెళ్ళిపోతూన్న రామారావు చేతుల్లోనుంచి ముందుకువంగి "నాన్నా! పిన్ని దగ్గరుంటాను." అని సుధ అనగానే తానెందుకు చేతులు చాచి అందుకొంది? అందుకొనేటప్పుడు ఎప్పుడూ లేనిది సూటిగా రామారావు కళ్ళల్లోకి యెందుకు చూచింది తాను? చూస్తే చూచింది తానెందుకు నవ్వాలి? అతన్నెందుకు నవ్వించాలి?" ఆలోచించేకొలదీ సాలెపురుగు కడుపులోని దారాలలాగ ఊహలు సాగిపోతున్నాయి. సముద్ర కెరటాలలాగ పెరుగుతున్నాయి—విరుగుతున్నాయి. ఉదయ సంధ్యారుణ రాగరంజిత తృణాంకుర కలిత నీహారబిందువుల్లాగా తళుక్కుమంటున్నాయి! మటుమాయ మౌతున్నాయి.

కొంచెం గాలి తిరిగింది. అంతవరకూ వ్రాస్తూ వున్న రతీమన్మథుల చిత్రాన్ని ఆపుచేసి కాంతం తెచ్చిన టీ త్రాగి బయటకు బయలుదేరాడు రామారావు. సుధను చంక నెత్తుకొని గుమ్మంలో ఎదురయ్యింది వరలక్ష్మి!

"మరదలు శకునం మరోలా అయితే నష్ట పరిహారం ముట్టచెప్పాలి—" నవ్వుతూ అన్నాడు రామారావు.

"మరదలు శకునం మంచిదే అయితే తిరిగి వచ్చాక లాభం పంచాలి." జవాబిచ్చి ముందుకు నడిచింది వరలక్ష్మి. అంతలో కాంతంకూడా వచ్చింది.

"ఆలాభం పంచుకొనేది కాదు. రావటమంటూ జరిగితే అంతా నీదేనమ్మా చెల్లెలా!" హామీ యిచ్చింది కాంతం. పంచనక్కరలేదు—తెచ్చిన వారిని జ్ఞాపకముంచుకొంటే చాలు." వ్యాఖ్యానించాడు బావ! నవ్వింది అక్క! తెల్లబోయింది బావగారి మరదలు—అక్కగారి చెల్లెలు వరలక్ష్మి. రామారావు వెళ్లిపోయాడు! వరలక్ష్మి పరధ్యానంలో పడ్డాది. "ఏం లేదమ్మా వెంకటకొండయ్య గారితో మాట్లాడడానికి వెళ్ళుతున్నారు." బ్రహ్మాండమైన చిక్కు విడదీసినట్టు సగర్వంగా నవ్వి లోనికి నడిచింది కాంతం! ఆలోచిస్తూనే అనుసరించింది వరలక్ష్మి! "వెంకటకొండయ్య గారితో మాటలు—పంచరాని లాభం--అంతా తనదే" యీ మూడు మాటల్లో కథనంతా తెలుసుకొంది వరలక్ష్మి!

"తనకా సంబంధం యిష్టంలేదని సూచనగా చెప్పిందిగా ఇంకా యెందుకు మాటలు? వెంకటకొండయ్య కొడుకు సుబ్బారావు అంటే తనకెంత అసహ్యం. సుబ్బారావు పైవేషాన్ని చూచి అమ్మ, రామారావు బావ మోసపోవటం సహజమే యేమో! కానీ అన్నీ తెలిసిన తానెలా మోసపోతుంది? నాగ

మణి సంగతి, పనిమనిషి కూతురు పుల్లాలు సంగతి, క్లబ్బుల్లో జాగరణ విషయం, పోలీసుల వంశపారం పర్యా చుట్టం అయిన రామదాసు స్నేహం విషయం—ఇవన్నీ తనకు ప్రక్క యింటి బాల వితంతువు బంగారమ్మ చెప్పింది గానీ లేకపోతే తానూ మోసపోయేదేమో. అమ్మకు డబ్బు కావాలి! ఊళ్ళో చుట్టరికం కావాలి. ఏమీ కాకుండా బావగారై కూర్చున్న రామారావుకు "ఈ పెళ్ళి ఫలానావారివల్ల అయింది" అన్న ఘనత కావాలి! ఇంతే తప్ప తన పాట్లు ఎవరికీ అక్కర లేదు!......"

"ఏమిటి అంత దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నావు!" అన్న కాంతం మాటలతో అప్పుడు తానెక్కడ నున్నదీ గురుతుకొచ్చింది వరలక్ష్మికి! లేని-రాని-నవ్వ తెచ్చి పెట్టుకొని మాట మార్చేసింది వరలక్ష్మి!

"నీ కూతురు సంగతే ఆలోచిస్తున్నాను."

"ఏమని?"

"నీకంటేకూడా గడుసుదికదా అని."

"ఏమంటుందేమిటి?"

"నాకు మల్లె అంటు వుందట! తనకు కూడా వేరే కావాలట!"

"అవునా సుధా" నవ్వుతూ అడిగింది కాంతం!

అంతవరకూ తనకేమీ సంబంధం లేదన్నట్లు చూస్తూ వూరుకొన్న సుధ "అమ్మా! నాకు కావాలే!" అంటూ వరలక్ష్మి చంక దిగి కాంతం కాళ్లకు పెనవేసు కొంది!

"ఆ మల్లెపందిరి మనదేనమ్మా! పిన్నిదీ మనదీ ఒకటే."

"కాదే! నాకు కావాలి" మారాము చేసింది సుధ!

"గారం చేయకు దెబ్బలు తింటావు'' కసిరింది కాంతం. ఓక్క మొగంపెట్టి వరలక్ష్మి వంక చూచింది సుధ! ఆ ముఖంలో—ఆ చూపులో—ఆనాడు దేవాలయంలో "క్షమించు లక్ష్మీ" అన్నప్పటి ఆ ముఖం—ఆ చూపు తళుక్కు మన్నాయి. "చాల్లే! ఊరుకో అక్కా! చంటి పిల్లవలా కసిరేస్తావా" అంటూ సుధను దగ్గరికి తీసికొంది.

"దానికా బుద్ధి యేమిటి చెప్పమరి! నిండా నాలుగేళ్ళు లేవు. ఇప్పటినుంచీ నీదివేరు నాదివేరు అంటుంది." ఈసారి ఓక్క మొగం యేడుపుముఖంలోకి మార్చి రాగం ప్రారంభించింది గారాల సుధ! చంక నెత్తుకొని అనునయించింది వరలక్ష్మి!

"ఏడవకు సుధా! నీకు వేరే మల్లే పందిరి కట్టిస్తానులే"

"ఎప్పుడు?" ఎక్కడకు పోయిందో ఆ యేడు పంతా!

"సాయంకాలం యెండ తగ్గాక''.

ఇంతలో వీధిలో సినీమా పేపరు బండి చప్పుడు వినబడగానే సుధ వీధిలోకి పరిగెత్తింది!

"అక్కా! రెండు రోజుల్లో వేసవి సెలవు లిస్తారు కదూ మీ యింటికి వెళతారా"

"వెళ్లాలనే అనుకొంటున్నాం!"

"ఎప్పుడు?"

"నాలుగు రోజులు పోయాక"

వరలక్ష్మికి యేదో జ్ఞాపకంవచ్చింది! అలాచూచే టప్పటికి రామారావు వ్రాస్తున్న రతీ మన్మథ చిత్రం కనిపించింది! ఏదో ఆలోచిస్తూ అలాగే శూన్య దృక్కులతో చూస్తూ వుండిపోయింది. కాంతం నవ్వి అన్నాది:

"ఏం చెల్లెలా! బొమ్మనుచూచి మైమరచి పోతున్నావు మీ బావగారితో చెప్పనా త్వరలో ముహూర్తం పెట్టించమని."

"చాల్లే ఊరుకొందూ" అంటూ వయ్యారంగా వెళ్లిపోయింది వరలక్ష్మి! వెళుతూవున్న వరలక్ష్మిని చూస్తూవుంటే కాంతానికి—అర్జునుడు దొంగతనంగా తీసికొచ్చిన సుభద్రను చూచినప్పుడు ద్రౌపదికి కలిగిన భావంలాంటి—అవ్యక్తానురాగభావం—ప్రేమాదరణ సమైక్యభావం కలిగింది.

"వరలక్ష్మి నిజంగా నా చెల్లెలే అయితే యెంత బావుండును. నాకు నేను తప్ప మరెవ్వరూ లేని నాకు వరలక్ష్మి చెల్లెలెలా అవుతుంది? నేనెవరిని? ఆమె యెవరు? ఏమిటో యీ ఋణానుబంధం—యెందుకో యీ అవ్యాజానురాగం."

రామారావు ఆ వూరు బోర్డుహైస్కూలులో డ్రాయింగు టీచరు. ఆవూరు వచ్చిన మూడేళ్లినుంచీ

రామారావు మంగమ్మగారి యింట్లోనే వుంటున్నాడు. మంగమ్మకు వరలక్ష్మి తప్ప మరి పిల్లలే లేరు! మంగమ్మ భర్తపోయాక మరీ నిలవేసింది! ఆ సంసార మిప్పుడు అయిదారువేలు కట్నం యిచ్చి వరలక్ష్మికి పెళ్లి చేయగల స్థితిలోవుంది. మంగమ్మగారి యింట్లో సగంవాటా రామారావుగారికి అద్దెకిచ్చారు. రెండు వాటాలకు మధ్య గడియపెట్టిన ద్వారం ఒక్కటే అడ్డు! ఆ రెండు కుటుంబాలకూ మగదిక్కు రామారావే! వారు భౌతికంగానే రెండు కుటుంబాలుగాని మానసికంగా ఒకే కుటుంబం! గడిచిన మూడేళ్ళలోనూ రామారావు ఇంట్లోనే కాకుండా వీధిలో కూడా "శ్రీరామచంద్రుడు లాంటిమనిషి" అన్న ప్రతిష్ఠ సంపాదించాడు.

రెండురోజులు గడిచాయి. సాయంకాలం వంట చేస్తున్న కాంతంతో కబుర్లు చెప్పతూ కూర్చుంది వరలక్ష్మి! ఇంతలో వీధిలో ఎవరో పిలిచారు! చూచి రమ్మంది కాంతం! తలుపు తెరచింది వరలక్ష్మి! ప్రత్యక్షమయ్యాడు సుబ్బారావు!

"మేష్టారు లేరు." తలుపు వేసేయబోయింది.

మేష్టారు కోసంగాదు." నవ్వాడు:

"మరెందుకు?"

"నీతో మాట్లాడాలి!"

ఏమిటీ ధైర్యం? అర్థంకాలేదు వరలక్ష్మికి! మాట్లాడలేదు.

"నేను పంపిన ఉత్తరానికి జవాబు వ్రాయ లేదేం?" నవ్వాడు సుబ్బారావు! వరలక్ష్మికి అసహ్యం పెల్లుబికింది!

"పెళ్ళిమాటలు పూర్తయాయి. నువ్వు ఊ అంటే నాకూ యిష్టమేనని మా నాన్నకు చెప్పతాను. ముహూర్తం పెడతారు! నీ కిష్టమేకదూ?" కొంచెందగ్గిరకు వచ్చాడు. వరలక్ష్మికి వళ్లుమండిపోయింది! చురచురా చూచింది!

"నీ జవాబేమిటి?" నవ్వాడు!

"జవాబు కావాలా?" తీక్షణంగా చూచి అడిగింది!

"ఇష్టమనే చెప్పాలి." అంటూ ఫాంటుజేబులోని ముద్ద సంపంగిపూలగుత్తి తీసి. యివ్వబోయాడు! చెంప చెళ్ళుమంది! గూబ అదిరిపోయింది! పూలగుత్తి నేల వ్రాలింది!

"ఇదేజవాబు! అటువంటి తెలివితక్కువ వ్రాతలు ఇంకెప్పుడూ వ్రాయకు!" తలుపు ధన్‌మని మూసి చరచరా తమ వాటాలోకి వెళ్ళిపోయింది. తలుపు చప్పుడు విని గాబరాగా పరుగెత్తుకొచ్చిన కాంతానికి అక్కడ ఎవరూ లేకపోవటం—వరలక్ష్మి కూడా లేకపోవటం చాలా వింతగా తోచింది. సంపంగి పరిమళాలు పరవళ్లు త్రొక్కుతున్నాయి. చూచింది. పూలగుత్తి క్రిందపడి వుంది. ఎందుకో — అరుగుచివరికెళ్ళి చూచింది కాంతం! పదిహేను గజాల దూరంలో సుబ్బారావు వెళుతూ వున్నాడు! పూలవాసనలు ముసురుకొన్నాయి. నవ్వుకొంది కాంతం!

ఆమరునాడు బంగారమ్మ వచ్చి చెప్పేవరకూ యదార్థం తెలియదు కాంతానికి! "వరలక్ష్మి సుబ్బారావును చెంపకాయ కొట్టింది." అనివినగానే కాంతం ఎందుకో నిరాశగా చూచింది! అంతలో వరలక్ష్మి కూడా వచ్చింది! "ఊరందరికీ తెలిసిపోయింది! తెలియవలసిందే! సుబ్బారావు వట్టి పోకిరీ వాడు! డబ్బుందికదా అని యిష్టం వచ్చినట్టు ఆడదామంటే సాగుతుందా? బాగా బుద్ధిచెప్పావమ్మా వరాలూ" అంటూ తెగ పొగిడింది బాల వితంతువు బంగారమ్మ! బంగారమ్మ వెళ్లిపోయాక అక్కాచెల్లెళ్లు నవ్వుకొన్నారు!

"ఇది ఇలా బలిసిపోతూ వుందేమిటె అక్కా"

"ఏమిటాస్నోలు—సెంటు వాసనలూను-ఛీ-" రామారావు వచ్చాడు!

"మంచిపనిచేశావు లక్ష్మి! ఇంతకాలంనుంచీ ఎందుకు చెప్పలేదు నీ కిష్టంలేదని! మధ్య నన్ను శ్రమపెట్టటానికా!"

ఎవరూ మాట్లాడలేదు! వరలక్ష్మి ముఖంమాత్రం మబ్బులుక్రమ్మిన చందమామలా నల్లబడిపోయింది.

తెల్లవారితే కాంతం పుట్టింటికి వెళ్ళిపోతుంది! ఎంత వద్దనుకొన్నా ఆ ఆలోచనలు వరలక్ష్మిని వెంటాడటం మానలేదు. మాటలు వినిపిస్తున్నాయి.

"కాంతం ట్రంకు సర్దావా?"

"ఆ! మీ రంగులు కాగితాలుకూడా వేయమంటారా?"

"అక్కరలేదు. ఈ సెలవుల్లో బొమ్మలు వ్రాయటం పడదు. చుట్టాల యిళ్లన్నీ తిరిగిరావాలి"

"అమ్మా? యెప్పుడే మనం వెళ్లటం" సుధ ప్రశ్న!

"నివ్వింకా నిద్రపోనేలేదా."

"తండ్రికి తగిన కూతురేగా! మీలాగే దానికి కూడా వూళ్లు తిరగటమంటే నిద్రాహారాలక్కర లేదు."

"అది సరేకానీ మంగమ్మగారితో చెప్పావా ఎల్లుండి తెల్లవారుఝాము బండికి వెళతామని."

"చెప్పాను."

గడియ వేసిన మధ్య గుమ్మం తలుపు లవతల గదిలోనుంచి యీ మాటలన్నీ వరలక్ష్మి వింటూనే ఉంది! తనకెవరూ కాకుండా అందరూ అయిన వాళ్లు వెళుతూవుంటే తనకెందుకీఆందోళన—? జవాబు రావడం లేదు.

"పిన్నికూడా వస్తుందా అమ్మా?" సుధ అడిగిన యీ ప్రశ్నతో వరలక్ష్మి హృదయం నిజంగా గాయపడింది.

"రాదమ్మా! ఇక్కడే వుంటుంది."

"ఉహూ! రావాలి."

"పిన్నిరాదు! కావలిస్తే నువ్విక్కడుండిపోపిన్ని దగ్గర."

ఈమాట నచ్చింది వరలక్ష్మికి! నిజంగా సుధను విడిచిపెట్టి నెల్లాళ్లు తాను మాత్రం యెలా వుంటుంది? నవ్వొచ్చింది వరలక్ష్మికి! ఉండక యేం చేస్తుంది? వాళ్లెవరు తానెవరు? నెల్లాళ్లేకాదు జీవితమంతా కావచ్చు. అయినా యిప్పుడు సుధ వుంటానంటే వుంచుకోవటమే బావుంటుంది! ఉండిపోసుధా! అమ్మ తిరిగి వచ్చేవరకూ మనమిద్దరం యిక్కడే వుందాం" అందామని మధ్య గుమ్మం దగ్గరకు వెళుతూవుంది. ఇంతలో సుధ అన్నది. "ఉహూ! నేనుండను! పిన్నినికూడా రమ్మను" అనాలనుకొన్నమాటలు గొంతు వరకూ వచ్చి ఆగిపోయాయి! ముందుకు వెళ్లలేక వెనక్కి రాలేక అక్కడే ఆగిపోయింది వరలక్ష్మి!

"గారం చేయకు దెబ్బలు తింటావు" అన్న కాంతం మాటలు. తర్వాత మరి యెవరిమాటలూ వినిపించనేలేదు. వరలక్ష్మి తిరిగి వచ్చి పడుకుంది ఆలోచిస్తూ!

వరలక్ష్మి నాలుగేళ్ళ క్రితమే — పెద్దమనిషి కావటంవల్ల—5 వ ఫారం చదువుతూ చదువుతూ స్కూలు మానేసింది. ఇంకా చదవాలని యెంత ప్రయత్నించినా యీ విషయంలోమాత్రం మంగమ్మ తన పంతమే నెగ్గించుకొంది! ఎదురింటివారమ్మాయి సుందరం స్కూలు ఫైనలు చదువుతూ పెళ్లికాకుండా నూతిలో పడి చనిపోవటమే అమ్మ పట్టుదలగా తన చదువు మానిపించటానికి కారణమని వరలక్ష్మికి తెలుసు. గడిచిన రెండేళ్ళనుంచీ తన పెళ్లి సంబంధానికి అమ్మ విశ్వప్రయత్నము చేస్తూవుండటం, రామారావు తోడుపడటం యింకా యేదీ నిశ్చయంకాకపోవటం అన్ని తెలుసు వరలక్ష్మికి! ఒక్కొక్కప్పుడు అనుకోకుండా పెండ్లి తలపులువచ్చి ఆలోచించి ఆలోచించి తనలో తానే సిగ్గుపడుతూ వుంటుంది వరలక్ష్మి!

ఆవేళ వరలక్ష్మికి అసలు నిద్రపట్టలేదు. 'మరిచిపోయాను' అనుకొన్న ప్రాతగాథలు సరిక్రొత్తవిగా సాక్షాత్కరించాయి. మనసు గుడుసుళ్ళు తిరుగుతూ వుంది. ఆలోచనా ప్రవాహం పరవళ్ళు త్రొక్కుతూ వుంది. "తన మనసు రామారావు మీదికి పోతూ వుందా?" ఇటువంటి భావన కలిగినందుకు తన మీద తనకే కోపం వచ్చింది. స్వయంగా తిట్టుకొంది. ఏమిటి యీ విచిత్రానుభూతి! సుబ్బారావంటే తనకెందుకు ఇష్టంలేక పోవాలి? రామారావంటేయిష్టమా? ఈ మాట మాత్రం తాను అంగీకరించలేదు. పెళ్ళయి భార్యా బిడ్డలతో కాపురంచేసికొంటున్న రామారావు మీద తనకెలా వుంటుంది యిష్టం?" అయినా మనసును "త్రోసిరాజు" అనటానికి భయపడుతూ వున్నట్లుగా అనుమానం కలిగింది వరలక్ష్మికి!

గడియారం టంగు టంగుమని రెండు కొట్టింది! ఏమిటి! తానింత వరకూ నిద్రపోనే లేదా? ఎక్కడనుంచో వచ్చిన యెవరో— యెందుకో — యెక్కడికో—వెళుతూ వుంటే తనకెందుకు బాధ? నవ్వుకొంది వరలక్ష్మి! కాని ఆ నవ్వులో నవ్వులేదు.

వరలక్ష్మి ఉలిక్కిపడింది. నిలువెల్లా కంపించిపోయింది. లేవాలి అనుకొంటూనే లేవలేకపోయింది. ఇంత రాత్రివేళ మధ్య తలుపు వెనకాలనుంచి రామారావు తనను పిలుస్తున్నాడు! ఎప్పుడూ లేనిది యేమి

టిది! ఈసారి మరికొంచెం గట్టిగా—గాబరాగా వినిపించిందా పిలుపు. "వరలక్ష్మీ! వరలక్ష్మీ!" ఏమిటది? ఏం చేయాలితాను? వెళ్లాలా అక్కర లేదా? ఎందుకు? అంతా యేదో సుడిగుండంలా వుంది! అమ్మను లేపితే! "ఛ—ఛా" అంటే—?ఏమిటీ భావం! ఎందుకలిగింది. తనకా అపవిత్రభావం? ఇలా అనుకొంటూ వుండగానే రామారావు మంగమ్మగారినే పిలవటం—తలుపు బాదటం—మంగమ్మగారు లేవటం జరిగింది. మంగమ్మగారు పెరట్లోనుంచి తిరిగి వెళ్ళబోతూ వుంటే "అమ్మా—" అంటూ మధ్య తలుపు గడియ తీసి ముందు నడిచింది వరలక్ష్మి! మంగమ్మ అనుసరించింది! ఎప్పుడో బంధించిన తలుపులు ఆనాడలా అకస్మాత్తుగా తెరచుకొన్నాయి.

"కొంచెం చూస్తూ వుండండి. డాక్టరును పిలుచుకొస్తాను" అంటూ రామారావు బయటకు పరుగెత్తాడు. మరో రెండురోజుల్లో ఆనందంగా పుట్టింటికి వెళ్లబోతూవున్న కాంతానికి యిలా ముంచుకు వస్తుందని యెవరనుకొన్నారు. డాక్టరు వచ్చాడు! ఇంజక్షన్లు ఇచ్చాడు. న్యుమోనియా అన్నాడు. కాస్సేపటికి గుండెలలోని పోటు తగ్గిందేమో కొట్టుకోవటం మాని పడుకొంది కాంతం! కన్ను తెరవలేదు. నోరు మెదపలేదు!

తెల్లవారింది. తమ యింటికి అత్తవారింటికి టెలిగ్రాములు ఇచ్చాడు రామారావు. ఎన్ని మందులు వాడినా గాలి పీల్చటం తప్పితే మరో కదలిక కలుగలేదు కాంతంలో; సుధను సముదాయించటం-కాంతానికి మందివ్వటం-రామారావుకు కావలసినవి చూడటం-వంటచేయటం అన్నీ వరలక్ష్మి తానే చూస్తూవుంది.

మధ్యాహ్నం ఒంటిగంట అయింది. అప్పటికి కాస్త తీరికయి కాంతం మంచం దగ్గరగా వాలుకుర్చీ వేసుకొని కూర్చుని కాంతంవంక చూస్తున్న రామారావుకు "అన్నం వడ్డించమంటారా" అన్న మాటలు వినగానే మతిపోయినట్లయింది. ప్రొద్దుటనుంచీ కన్ను తెరవని కాంతం యింత స్పష్టంగా యెలా మాట్లాడింది? కాంతంకాదు. మరెవరు? అచ్చంగా కాంతం గొంతులాంటి గొంతు మరెవరికుంది?

"రెండు గంటలు కావస్తూవుంది! ప్రొద్దుట నుంచీ కాఫీ అయినా త్రాగలేదు! కాస్త భోజనం చేయండి మేష్టారు!" రామారావు ఆశ్చర్యానికి అంతు లేదు. వరలక్ష్మి గొంతు కాంతం కంఠంలా వుంటుందా! ఇంతవరకూ తనకు తెలియలేదే! వెనుతిరిగి చూశాడు! దగ్గరలో సుధను ఎత్తుకొని నిలుచునివుంది వరలక్ష్మి! ఒకసారి కాంతం వైపు మరోసారి వరలక్ష్మివైపు చూశాడు రామారావు. ఏవేవో వింత భావాలు మంతనాలాడాయి మనసులో!

రామారావు భోజనం చేస్తున్నంతసేపూ వరలక్ష్మికి క్రొత్త క్రొత్త వూహాలు రావటం మొదలు పెట్టాయి! "యీ చాకిరీ అంతా తనెందుకు చేస్తూ వున్నట్టు? తనకున్న సుధమీది ప్రేమవల్లా—కాంతం మీది సానుభూతివలనా—లేక రామారావుమీది దయ చేతనా? లేక మానవ ధర్మనిర్వహణమూ?" ఇలా ఆలోచిస్తూనే పరధ్యానంగా రామారావు వద్దు వద్దంటున్నా వినకుండా యింకా యింకా కంచంలో అన్నం వేస్తూనేవుంది. విసుగెత్తి రామారావు చటుక్కున వరలక్ష్మి చేయిపట్టుకొన్నాడు—గుప్పిటిలోని అన్నం కంచంలో వేయనీయకుండా! ఇద్దరూ ఒకేసారి ముఖ ముఖాలు చూచుకొన్నారు. నిర్ఘాంతపోయారు. ఒకేసారి తమ చేతులుకూడా చూచుకొన్నారు: "ఒకరి" చేతిలో "మరొకరి" చేయి. ఆ "మరొకరి" చేతిలో "ఒకరి" కోసమయిన వరి అన్నం! ఇద్దరకూ నవ్వు వచ్చింది! కాని యెవరూ నవ్వలేదు. ఇద్దరూ ఒకేసారి చేతులు వదిలేశారు. వరలక్ష్మి గుప్పిటలోని అన్నం రామారావు కంచంలో పడక తప్పిందిగాదు!

ఆసాయంత్రానికి రామారావు తల్లీ—కాంతం తల్లీ కూడా వచ్చారు. కాంతానికి కాస్త నెమ్మదించింది! మాట్లాడింది! మందు స్వయంగా త్రాగింది! వారం రోజులు గడిచేటప్పటికి కాంతానికి బాగా నెమ్మదించింది! ఇంకా పథ్యం మాత్రం యివ్వలేదు. ఎంతమంది చుట్టాలు వచ్చినా రామారావు సంరక్షణ మాత్రం వరలక్ష్మికి తప్పలేదు! కాంతాన్ని—తప్పితే—సుధను తప్ప—రామారావును కన్నెత్తిచూచినవారే లేరాయె! అన్నాళ్ళూ ఆ యింటికి యిల్లాలు కాని యిల్లాలు వరలక్ష్మి! ఈ వారం రోజులలోను ఒక భయంకర విచిత్రం మాత్రం జరిగింది! లోకం అనుకొంటున్న మాట "రామారావుకీ తనకూ సంబంధముంది" అని తన తల్లి నోటివెంట వినగానే వరలక్ష్మి నిలువునా కూలిపోయింది!

"ఇందుకా నువ్వింతకాలంనుంచీ పెళ్లికొడుకు నచ్చలేదంటూ సాకులు చెపుతూవుంట? నేనెంతయితే భయపడ్డానో అంత అఘాయిత్యం చేశావు!" కోపం పట్టలేక దుఃఖంలోకి దిగింది మంగమ్మ.

"నాకీ దుఃఖం పెట్టకపోతే వాడిచేత విషం తెప్పించి పెట్టి నన్ను చంపేయరాదూ" వరలక్ష్మికి నోటమాట రావడంలేదు. కొయ్యబారి నిలుచుండి పోయింది.

"ఇంట్లో చేరనిచ్చినందుకు మంచి ఉపకారం చేశాడు-దుర్మార్గుడు" ఇక సహించుకోలేకపోయింది వరలక్ష్మి.

"చాల్లే ఊరుకో! నోటికి వచ్చినట్లల్లా మాట్లాడకు!"—

"నిన్నంటే లేనికోపం వాడినంటే యెందుకు వచ్చిందో—ఈ అభిమానమంతా యేమిటో తెలుస్తూనే వుంది."

ఛీఛీ! తల్లివై ఉండికూడా—" ఇక మాటాడలేకపోయింది వరలక్ష్మి.

ఆ తల్లి పడే హృదయారాటం కూతురుకేం తెలుసు! కూతురుపడే చిత్తక్షోభ తల్లికేం తెలుసు! ఎంతదూరమో యీ తారతమ్యం! ఎలాగయితే— బంగారమ్మ ద్వారా వచ్చిన యీ నీలివార్తకు జన్మస్థానం సుబ్బారావని తేలింది. సుబ్బారావు నలుగురితోనూ క్లబ్బులో "నిజమే, ఋజువుచేస్తాను" అంటున్నాడట.

తనకే గనక చేతనయితే లోకంలో వున్న పాపం—దుఃఖం—అంతా కలిపి సుబ్బారావుమీదికి పంపక పోదునా అనుకొంది వరలక్ష్మి. దుఃఖం కోపంగా మారింది! సుబ్బారావుకు బుద్ధిచెప్పాలి! పగతీర్చుకోవాలి! కాని తానేం చేయగలదు? లోకం నోరెలా మూయగలదు? "రామారావును పెళ్లాడేస్తే" గుండెలు దడ దడలాడాయి. అసలు తనకీఊహ యెందుకు కలిగింది! సుబ్బారావుమీద వచ్చిన కోపం చేతనా! చచ్చినాపోని—వచ్చిన జనాపవాదం వల్లనా? "రామారావును పెళ్లాడితే" అన్న కోరిక ఆలోచించేకొలదీ ప్రాతదిలాగే అనుమానం కలిగింది! పరోపకారం అనుకొన్న తనసేవలో యింత స్వార్థముందా? ఈసారి వరలక్ష్మికి భయంలేదు.—కోపం లేదు—నిశ్చలంగా నవ్వుకొంది. ప్రాగన్నుగా కునుకు పట్టబోయే సమయంలో పెద్దగా పదిగొంతుల యేడుపు వినిపించింది! లేచి పరుగెత్తింది వరలక్ష్మి! "పిన్నీ" అంటూ వరలక్ష్మికంఠం కౌగిలించుకొంది సుధ! సన్నిపాతం ధనుర్వాతంలోకి దింపటంవల్ల అనుకోకుండా పోయింది కాంతం! రామారావును, సుధను యెవరి చేతుల్లో పెట్టిపోయిందో ఆ భగవంతునకే యెరుక!

కాంతం దహన సంస్కారాలు పూర్తి అయ్యాయి. బంధువులవెంట స్వగ్రామం బయలు దేరాడు రామారావు! "రా అమ్మా! అమ్మలేని బిడ్డవయ్యావాతల్లీ" అని యేడుస్తూ సుధను ఎత్తుకోబోయింది రామారావు తల్లి! సుధ భయంతో వరలక్ష్మి కాళ్లకు పెనవైచుకొంది! ముసలావిడ బలవంతంగా తీసికోబోయింది! సుధ వెళ్లకుండా—యేడుస్తూ—పొరపాటున— అలవాటయిన మాట—"అమ్మా" అంటూ వరలక్ష్మిని గట్టిగా పట్టుకొంది! "పిన్ని" కి బదులు అమ్మా" అన్న సుధ పిలుపు వరలక్ష్మి గుండెలు నాటింది! హృదయాంతరాళంలో దాగివున్న అవ్యక్త భావాన్ని మేలు కొలిపింది! ఒక్క అదటున సుధను ఎత్తుకొని గుండెల కద్దుకొంది వరలక్ష్మి! వీధిలో బళ్ళవాళ్లు బండి అందదని తొందర పెట్టారు. ఎవరు రమ్మన్నా రాలేదు సుధ!

"పోనీలెండి నా దగ్గరనే వుంటుంది" దుఃఖంతో పూడుకుపోయిన వరలక్ష్మి గొంతు గంభీరంగా ధ్వనించింది. ఎవరు వూరుకొన్నా మంగమ్మమాత్రం వూరుకోలేక పోయింది.

"అదేమిటే వాళ్లంతా వుండగా నీ దగ్గరెలా వుంటుంది."

"సుధ! నా దగ్గరే వుంటుంది" తీక్షణంగా అంది వరలక్ష్మి! మంగమ్మకు ఒళ్ళు మండింది! "కలకాలం నీ దగ్గరే వుంటుందా?"

"అవును కలకాలం నా దగ్గరే వుంటుంది" ఆ మాట యెవరికెలా అర్థమయ్యిందో కానీ మంగమ్మకు మాత్రం అర్థమయ్యీ కూడా కానట్లే వుంది!

"అంటే అతన్ని పెళ్లాడతావా?వీల్లేదు"అన్నట్లు శాసించింది మంగమ్మ కంఠం.

"అవును—" అనేసి గబగబా వెళ్ళి సుధతో బాటు మంచంమీద పడిపోయింది వరలక్ష్మి! మంగమ్మేకాదు మరెవరూకూడా మరి మాట్లాడలేదు!

తొలకరివర్షం ఒక్క పెట్టున కురిసి వెలిసింది. రోజూ నీళ్లుపోసే అలవాటున సుధ వేడినీళ్లు పట్టుకువెళ్లి పోస్తూ వుంది తన మల్లె మొక్కకి!

"సుధా! మొక్కకు వేడినీళ్లు పోయకూడదమ్మా"

"మరి మల్లె మొక్క తడిసిపోయిందిగా! చన్నీళ్లు పోస్తే-పిన్నీ దానికి చలివేయదా పాపం!" సుధ కన్నులలోని ముగ్ధప్రేమ — స్వార్థరహితమైన ప్రేమ చూచి ఆనందంతో సుధను ఎత్తుకొని ముద్దాడి రహస్యంగా అంది వరలక్ష్మి!

"నన్ను పిన్నీ అనకూడదు తెలుసా"

"నువ్వు పిన్నివి కాదా?"

"కాదు"

"ఎవరు మరి"

"అమ్మను"

"మా అమ్మ చచ్చిపోయిందిగా"

"లేదు! మీ అమ్మ చచ్చిపోలేదు. బ్రతికేవుంది-వుంది" అంటూ ఉద్వేగంలో దుఃఖం ఆపుకోలేక బావురుమంది వరలక్ష్మి! అర్థంకాక తానుకూడా ప్రారంభించింది సుధ! ఊరుకోబెట్టి లోపలకు తీసుకు పోయింది సుధను లక్ష్మి!

"పిన్నీ అంటే యేడుస్తావా?" చిన్న చేతులలో చెంపలు నిమురుతూ అడిగింది సుధ! దుఃఖం ఆగక పళ్లతో పెదాలు బిగపట్టి "ఊ" అన్నట్టు తలూపింది వరలక్ష్మి!

"అమ్మా అంటే యేడవ్వా"

'ఉహూ' అన్నట్లుగా తల అడ్డంగా ఆడించింది!

"అయితే అమ్మా అంటాను—అమ్మా—" వరలక్ష్మిగుండెలు పగిలాయి! దుఃఖం కట్టలు త్రెంచుకొని పొర్లుతూవుంది! కాని ఆదుఃఖంలో దుఃఖం లేదు పట్టరాని ఆనందం—అనుభవంకాని ఆనందం అలా అనిపించింది. ఆ తల్లీ కూతుళ్లిద్దరూ ఒకళ్లనొకళ్లు కౌగిలించుకొని అలా యెంతసేపున్నారో!

"అమ్మా! నాన్నగారెప్పుడు వస్తారు?" తల్లి బుజం మీదనుంచి, తల యెత్తకుండానే అడిగింది కూతురు.

"వస్తారమ్మా! వస్తారు" అనేసి విస్తుబోయింది వరలక్ష్మి! ఈ "వస్తారు" అనేమాట తన కెలా వచ్చింది! ఎవరు చెప్పారు? ఏమిటీ ప్రయోగం ఎక్కడిది తనకీ అనుభవం! కొన్నివేల సంవత్సరాల నుంచి జీర్ణించిపోయి వున్న సాంప్రదాయ ప్రాతినిధ్యమా? తరతరాల స్త్రీ సంస్కృతి ప్రభావమా?

అన్నీ సవ్యంగానే జరిగిపోయాయి. నెలలోనే వరలక్ష్మి రామారావుల కళ్యాణం దేవాలయంలో వెంకటేశ్వరస్వామి సాక్షిగా జరిగిపోయింది. "వరలక్ష్మి డ్రాయింగు మేష్టారుతో—" అన్న అమ్మలక్కలు, వరలక్ష్మిమీద పగసాధించాలని అపవాదు పుట్టించినసుబ్బారావు ఇకయేంచేయాలో అర్థంకాక వూరుకొన్నారు. నిజానికి సుబ్బారావామాట పుట్టించకపోతేయీ పెళ్ళి జరిగేదికాదేమో!

తెల్లవారేటప్పటికి వూరంతా ఒకటేగోల: "రాత్రి బంగారమ్మను సుబ్బారావునూ ఎవరో మర్డర్ చేశారు! బంగారమ్మ అన్నగారు చలపతి కనుపించటంలేదు"

పదిగంటలుకావస్తున్నా రామారావు స్కూలుకు వెళ్ళటానికి కంగారుపడటంలేదు. రతీ మన్మథుల చిత్రం పూర్తిచేస్తున్నాడు. అంతాఅయినట్టే! ఇక నల్లగుడ్లు మాత్రం దిద్దాలి! అదేచేస్తున్నాడు!

"అన్నం వడ్డించమంటారా"

రామారావు వినిపించుకొన్నట్లుగాలేదు.

"స్కూలుకు టయిమైపోయింది భోజనం చేయండిమే—" మేష్టారూ అనబోయి ఆగిపోయింది వరలక్ష్మి! రామారావు వరలక్ష్మి కళ్లల్లోకి చూచి నవ్వాడు! నవ్వినట్లు కనబడకుండా నవ్వింది వరలక్ష్మి! చిత్రం పూర్తిచేసిలేచాడు! వరలక్ష్మి తదేకదీక్షతో చూస్తూవుంది! చటుక్కున కౌగిలించుకొన్నాడామెను. "టయిమయినట్టుంది. భోజనంచేయండి" కౌగిటిలో నుండికూడా కర్తవ్యాన్ని మరచిపోలేదు వరలక్ష్మి!

"ఇకమాట్లాడనివ్వను" అన్నట్లుగా రామారావు తన పెదవులలో ఆమె పెదవులు దాచాడు. ఆ వేళ మహాత్మ్మదీయుల పండుగసెలవని — స్కూలులేదని— తెలియని వరలక్ష్మి రామారావు తన మమకారంలోపడి విధ్యుక్త ధర్మాన్ని విస్మరిస్తున్నాడని యింకా ఆందోళన పడుతూనేవుంది.

తిరిగిచూచేటప్పటికి తనసొంత మల్లంటు పూచిన మల్లెపూలు తెచ్చి రామారావువ్రాసిన "రతీమన్మథ" చిత్రంముందుంచి, నమస్కరిస్తూవున్న సుధ కనుపించిందా నూతనదంపతులకు!